

A párbeszéd kultúrája – ki hogy látja? „Félek az egykönyvű embertől”. Timeo hominem unius libri

Gyerekkorom óta kedves kiránduló-helyem a Duna-kanyarból kimagasló Hegyes-tető. A Juliánus-barát tornyot az 1930-as években építették, ahonnan csodálatos kilátás nyílik az egész környékre. Gyakran mentünk fel Zebegényből családi kirándulásként. Most, mióta Nagymaroson élek, már innen kapaszkodom fel a csúcsra. A 70-es években Márianosztrán szolgáltam. Onnan is szerveztem kirándulást a gyerekekkel Törökmezőn keresztül. Amikor még közlekedett Dömösnél a kishajó-járat, onnan is felmáztam néhányszor a kilátóba. Ez már a nyolcvanas években volt. Ezt az összetett sokszínű élményemet szoktam példaként felhozni akkor, amikor komolyabb vallási vagy világnézeti kérdésekről vitatkozunk, beszélgetünk. Mindig más arcát mutatja ugyanaz a hegy. Természetesen lehet tovább fokozni ezt a gazdag látnivalót, ha elmesélem, hogy egy alkalommal napfelkeltét lestünk meg, máskor télen, nagy hóban érkeztünk fel. Mindig más megvilágításban tárul elénk a csodálatos Duna-kanyar. Néha egyedül voltam fenn, máskor találkoztunk turista-társakkal.

Sokszor emlegetek egy filozófiai megállapítást, ami azt a törvényszerűséget fogalmazza meg, ami egy téma fontossága és a róla megszerezhető ismeret bizonyossági foka között áll fenn. A megállapítás így hangzik: „minél fontosabb kérdéssel /témával/ van szó, a rá vonatkozó ismeret /válasz/ bizonyossági foka annál alacsonyabb. Ez azt jelenti, hogy a kettő között fordított arányosság van. Ez könnyen belátható, ha összehasonlítjuk például a kenyér súlyát egy közúti baleset felelősségének kérdésével. Az előbbi egyszerűen meg lehet mérni, nincs vita, de a második esetben rendőrt kell hívni, műszaki szakértőt is meg kell hallgatni, mert nem mindegy, hogy a kárt ki téríti meg. Egy történelmi eseményt, egy családi élethelyzetet, a társadalmi helyzet alakulásának kérdését, vagy az emberi élet értelmének titkát már sokféleképpen lehet megközelíteni, értelmezni.

Amikor József Attila azt írja, hogy „az igazat mondd, ne csak a valódit, a fényt, amelytől világlik agyunk, hisz egymás nélkül sötétben vagyunk” /Thomas Mann üdvözlése/, akkor éppen erre a fontos felismerésre utal, hogy az igazságot senki sem birtokolhatja egyedül és kizárólagos biztonsággal.

János apostolnál egy más megközelítést olvasunk: „Ha kitartotok tanításomban, valóban az én tanítványaim lesztek, megismeritek az igazságot és az igazság szabadá tesz benneteket” /8,31/. Jézus megígéri a Szentlelkét, az Igazság Lelkét, „aki majd elvezet benneteket a teljes igazságra” /16,13/ Ezek a mondatok ismét csak azt sugallják, hogy az „igazság” egy olyan cél, amelyhez el kell jutni. Pilátus joggal teszi fel a kérdést: „Mi az igazság?” Keresztény hívő emberként valljuk, hogy az isteni örök igazság forrása Jézus Krisztus, aki Pilátus előtt kijelenti, hogy „arra születtem, s azért jöttem a világba, hogy tanúságot tegyek az igazságról” /16,38/. Ez azt jelenti, hogy Jézus Krisztus a „hegycsúcs”, nála találjuk meg a nagy kérdésekre a válaszokat a hit „kapaszkodó” útjain. De erre is érvényes az, hogy „úton vagyunk”, egyikünk sem birtokolja még a teljes igazságot. A keresztények között ez gondolkodásmód az ökumené lényege. Hála Istennek, 500 évvel Luther és a reformáció után, végre tudunk egymás mellé leülni, őszintén beszélgetni, sőt együtt imádkozni.

A dialógus, a párbeszéd, az „úton-levők” elengedhetetlen magatartása. Az „egykönyvű” ember tragédiája éppen az, hogy ő csak egy utat ismer, és csak azt tartja igaznak. Ilyen emberrel nem lehet párbeszédet folytatni. A tolerancia helyes értelmében éppen azt jelenti, hogy elfogadom a másik ember látásmódját, meghallgatom, tanulok tőle. Természetesen nem arról van szó, hogy elbizonytalanodtam a saját meggyőződésemben, és azért hallgatom meg figyelmesen másokat, hogy nagyobb bizonyosságot találjak. Van meggyőződésem, világlátásom, de elutasítok minden olyan próbálkozást, ami a másik meggyőződését megkérdőjelezné. A párbeszéd kultúrájának ez bölcsesség a feltétele.

A párbeszédre sokféle környezetben lenne szükség. A futball-klubok szurkolói között megszokott dolog a fanatikus magatartás. Vakon csak a saját csapatuk teljesítményét értékelik. Különleges dolog, ha valaki az ellenfél játékosát is dicséri. Ki dönt helyesen? Kap-e szemüveget a bíró? Sportszerű, ha tudnak gratulálni a győztesnek. Ti voltatok jobbak. A családban valójában akkor van egyetértés, ha a férj és a feleség megbeszéli a tennivalókat, az életvezetés stratégiáját. Meghallgatják egymást és úgy jutnak döntésre, hogy tudnak engedni a saját elképzelésükből. Nem lehet, hogy mindig csak az egyiknek lehet igaza. Nagyon nagy dolog, amikor emberek között „megértés” van. Éppen azt fejezi ki, hogy odafigyelünk egymásra. Értjük egymás nézőpontját, egymás szempontjait.

A politikai életben tapasztaljuk a leginkább a párbeszéd hiányát. Szomorúan látjuk, hogy a politikusok legtöbbször „erőből” akarják egymást meghazudtolni. A hatalmi harc szinte kiküszöböli a józan tárgyalás lehetőségét. Ennek következménye a világon bárhol az erőszak, a háború megjelenése. Hányszor halljuk a felszólítást, hogy a szembenálló felek üljenek „tárgyalóasztalhoz”. Az érdek sajnós meggátolja, hogy a közös megoldást keressék a felek.

VI. Pál pápa 1964-ben megalapította a Vallásközi Párbeszéd Pápai Tanácsát. Azóta számon tartjuk évente az Assisi-ben rendezett imatálálkozókat. Lassan értettük meg, hogy párbeszédet folytatni csak úgy tudunk, ha megismerjük egymást. Ez vonatkozik más vallási kultúrákra, más népek történelmére. Ferenc pápa legújabb enciklikájában, a „Fratelli tutti” /Mindnyájan testvérek/ kezdetű körlevélben ismételtlen arra buzdít, hogy testvérként tekintsünk a másik emberre, hallgassuk meg és közösen keressük az emberiség jövőjét.

Csak reménykedünk, és mindig bizakodva újra kezdjük a megbékéléshez vezető utat járni. Egyéni életünkben, a nevelésben, a közösségépítés nagyszerű feladatában mindig tanulhatjuk a párbeszéd kultúráját. Mindenekelőtt legyen időnk arra, hogy meghallgassuk egymást és őszintén megkérdezzük, hogy „te hogyan látod?” Csak így tudjuk leküzdeni az előítéleteket.

Az Efezusi levél buzdítását idézem: „legyetek egymás iránt jóindulatúak, könyörületesek és bocsásatok meg egymásnak, amint Isten is megbocsátott nektek Krisztusban” /4,32/.

Beer Miklós

**Antal Károly:
Gellért és
Julianus barát
szobra a budai
várban.**

„Még a fának is van reménysége...”

Ezekben a vírusterhes napokban, hónapokban egyfajta nyomasztó alagútélményt élünk át. Gyakran jut eszembe a svájci író, Friedrich Dürrenmatt *Alagút* című novellájának hátborzongató jelenete. Ebben a főszereplő, egy fiatal ember, aki rendszeresen vonattal utazik a munkahelyére. Egyik nap döbbenet észleli, hogy az a rövid alagút, amin pár perc alatt szokott átrobogni a vonat, most nem akar véget érni. Kétségbe esetten rohan végig a kocsikon, hogy valakitől magyarázatot kapjon az egyre ijesztőbb rejtélyre. De nincs válasz. Úgy érzi, egyre gyorsabban száguldanak, sőt, szinte belezuhannak az ismeretlen, tátongó sötétségbe. Végül megfogalmazódik a félelmetesen drámai helyzetfelismerés: „*Isten elejtett bennünket...*”

Megkockáztatom, hogy a népfőiskolai mozgalom hazai elkötelezettjei is olykor úgy érezhetik, hogy sötét alagútba kerültünk, amelynek nem nagyon látszik még a vége... Ilyen kilátástalannak tűnő élethelyzetekben különösen is érdemes kézbe venni a Bibliát, ami többek között, az élő reménység könyve, az életető reménység forrása. Ilyen például Jób könyve, akinek az életében szinte minden összeomlik. Nem érti, miért került ilyen kétségbeesítő helyzetbe. Reményvesztett felesége nem lát más kiutat, mint hogy: „*Átkozd meg Istent, és halj meg!*” De Jób visszautasítja ezt a kísértő, depressziós hangot: „*Úgy beszélsz te is, ahogyan a bolondok szoktak beszélni! Ha a jót elfogadtuk Istentől, a rosszat is el kell fogadnunk...*”

Jób nem adja föl! Istenbe kapaszkodik, és a természet világából vett gyönyörű képpel vallja meg reménységét: „*Még a fának is van reménysége: ha kivágják, újból kihajt, és nem fogynak el hajtásai.*”

Ilyen reménykeltő hajtás volt az augusztus 29-én Mindszentkállán átélt tartalmas népfőiskolai találkozó, az immár legendás „*Beszélgetés a diófák alatt*”. Szimbolikus üzenetet hordozott, hogy az egész napot Szigeti Tóth János sírjánál, „Isten szántóföldjén”, a helyi temetőben kezdtük. Szinte „*prófétai jelet*” fedezhettünk föl azon a fényképen, amit Mihályfi Mártától kaptam. Ezen sejtelmes fénysugár (reménysugár?!) látható, amint felülről kiárad a sír körüli gyülekezetre... Hisszük és reméljük, hogy János gazdag magvetése, amit az életművét átölelő *Minőségvédelem és hazaszeretet* című ötszáz oldalas kötet immár közkinccsé tesz, előbb utóbb meghozza a várva-várt termést.

Gáncs Péter
püspök Szigeti
Tóth János
sírjánál

A reménység hangja szólal meg a könyvet intonáló Bibó István idézet soraiban is: „A szabadságszerető ember bízik a közösség erejében, az emberek többségének tisztességében és abban, hogy ezt elegendő bátorsággal és igyekezettel érvényre is lehet juttatni, ezért a maga példájával, minden rosszhiszeműség elleni együttes és eredményes fellépéssel és minden jóhiszeműség számára a bizalom előlegezésével erősíti maga körül a közösséget és a tisztességes szándék győzelemre vihethetőségben való hitet.” Ez a hit mozgatta Jánost is, aki évtizedeken át fáradhatatlanul munkálkodott a hazai népfőiskolák újjáteremtésén. Vallotta, hogy nincs más mérce, mint megtalálni az egyensúlyt a felelősségérzet, a hiányérzet és az elégedett megnyugvás között...

Olyan vészterhes esztendő végén járunk, amikor különösen is nagy szükségünk van az adventi reménységre, ami a karácsonykor közénk érkező világosság örömmüzenetét hirdeti. Amint ezt már Ézsaiás próféta megjövendölte: „A nép, amely sötétségben jár, nagy világosságot lát, a homály földjén lakókra világosság ragyog...”

Így kívánok mindenkinek Krisztusban gazdag ünnepeket és reményteli hétköznapiakat egy boldogabb újesztendőben Pál apostol áldásával: „A reménység Istene pedig töltsön be titeket a hitben teljes örömmel és békeséggel, hogy bővüljétek a reménységben a Szentlélek ereje által.”

Gáncs Péter

